PRZEGLĄD PRASY ZAGRANICZNEJ

CODZIENNY BIULETYN WYDZIAŁU PRASOWEGO

MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rok VIII Warszawa, środa 4 października 1933 r. Nr. 227

ADRES REDAKCJI: ul. Marsz. Focha 1. Telefon 545-90 wewn. Nr. 16

SPRAWY POLSKIE

SYTUACJA POLITYCZNA I GOSPODARCZA W POLSCE.

Germania 3.X. w koresp. z Katowic pisze, że w ub. niedzielę odbyło się tutaj zebranie polskiego Związku przemysłu metalowego, w którem wziął udział wojewoda Grażyński i b. min. Moraczewski. Na zebraniu uchwalono rezolucję, aby wielki przemysł na polskim Śląsku został upaństwowiony, ponieważ jest całkowicie opanowany przez kapitał obcy. Ponadto postanowiono dążyć do rozszerzenia kontroli państwa nad działalnością związków zawodowych i załóg oraz badać dochody i ich zużycie. Wojewoda oświadczył, że żądania robotników w całości popiera. Dziennik widzi w tych uchwałach dążenie do polonizacji przemysłu górnośląskiego.

Rytas 2.IX. zamieszcza obsz. art. wst., w którym w głównych zarysach informuje o projekcie płk. Sławka nowej konstytucji Polski oraz cytuje głosy polskiej prasy opozycyjnej i „Temps'a" o tym projekcie.

Lietuvos Aidas 30.IX., i inne dzienniki litewskie powołując się na prasę polską, donoszą o rozpoczętych w Częstochowie uroczystościach ku czci królowej Jadwigi oraz wskazują na zabiegi organizacyj katolickich w kierunku przeprowadzenia kanonizacji królowej Jadwigi.

Reichspost 3.X. w dep. z Warszawy informuje, iż według ogłoszonego przez agencję „Iskra" wywiadu z Paul Boncourem ma on zamiar w niedługim czasie udać się do Warszawy. W drugiej depeszy z Warszawy „Reichspost" podaje wiadomość z kół delegacji polskiej w Genewie o zamiarze Titulscu przyjazdu do Warszawy między 8 i 10 października. W związku z tą wizytą ma podobno min. Beck skrócić swój pobyt w Genewie.

POLSKA A GDAŃSK.

Danziger Allgem. Ztg. 3.X (organ Ziehma) w związku ze zwolnieniem kilkunastu urzędników kolejowych gdańskich, spowodowanem przeniesieniem dyrekcji P. K. P. z Gdańska, twierdzi, że postępowanie dyrekcji ma nietylko poważne znaczenie dla kolejarzy gdańskich, lecz stanowi niebezpieczeństwo dla struktury Wolnego Miasta i jego niemieckiego charakteru. Bezwzględne zarządzenia polonizacyjne dyrekcji P. K. P. w Gdańsku, przeprowadzane w porozumieniu z Macierzą Szkolną, doprowadziły wreszcie senat gdański do konieczności żądania jej przeniesienia do Polski. Pod względem rzeczowym zwolnienia kolejarzy są zupełnie nieuzasadnione. Widocznie władze polskie usiłują przez takie postępowanie zemścić się za przeniesienie dyrekcji, spowodowane przez Gdańsk. Polska, chcąc dać dowód podkreślanej przez siebie lojalności, powinna cofnąć powyższe zwolnienia. Wkońcu dziennik atakuje polską delegację Rady Portu, która jakoby doprowadzając do bezprawnych awansów urzędników Polaków w Radzie Portu, na mocy decyzji prezydenta Rady Portu, naruszyła zasadę parytetu przy obsadzaniu stanowisk służbowych.

Der Danziger Vorposten (organ narod.- socjal.) oraz *Danziger Landesztg.* (centr.) sprawą zwolnienia kolejarzy wcale się nie zajmują.

POLSKA, NIEMCY I PAŃSTWA BAŁTYCKIE.

Lietuvos Žinios 2.X. podaje na pierwszej stronie p. n. „Tajne plany Niemców na Wschodzie" — treść

tajnego komunikatu niejakiego prof. dr. Fryderyka Leziusa p. t. „Niemcy i Wschód", w którym wyłożone są plany ekspansji niemieckiej na wschodzie Europy. W sprawozdaniu tem — według dziennika — jest mowa także o zajęciu Litwy i państw bałtyckich oraz ich kolonizacji, pozatem o planach zajęcia Polski i stworzenia Ukrainy. Redakcja pisma zamierza w następnym numerze podać bliższe szczegóły w tej sprawie.

Lietuvos Aidas 1.X. donosi, że w dniu 9 października (rocznica „żałoby wileńskiej") o godz. 12 w południe będzie ogłoszona na całej Litwie minuta powszechnej ciszy.

ZAGADNIENIA OGÓLNE

SYTUACJA POLITYCZNA I POLITYKA ZAGRANICZNA NIEMIEC.

Le Petit Parisien 3.X. (w art. Charles Terras'a) podaje poglądy opinji publicznej szwajcarskiej na pacyfistyczne zapewnienia Niemiec. Szwajcarja zna od dawna niemiecki plan inwazji do Francji poprzez jej terytorjum, zna jednak również ograniczone materjalne możliwości Rzeszy. Niemcy bezwzględnie prowadzą propagandę wojenną i rozwijają w społeczeństwie „ducha odwetu". Jeśli chodzi o rozwój materjalnych środków wojennych, to i tu Niemcy czynią wielkie wysiłki szczególnie w kształceniu pilotów. Niemniej jednak, pisze autor, obecnie nie może Rzesza wdać się w przygodę wojenną. 150.000 obywateli znajduje się w obozach koncentracyjnych, a trjumwirat Hitler — Goering — Goebbels zastanawia się nad trudnością utrzymania przez zimę fikcji „odrodzenia ekonomicznego", tylekrotnie głoszonego. Dlatego Niemcom zależy istotnie na kilku latach pokoju, którymi by pozwolił się im przygotować do wojny; i z tego punktu widzenia należy tłumaczyć sprzeczność przemówień wygłaszanych przez Führer'a wewnątrz kraju z pokojowemi zapewnieniami Goebbels'a na forum międzynarodowem. „Od konferencji rozbrojeniowej zależy, pisze autor, czy taktyka zyskania na czasie powiedzie się Niemcom". Gdyby konferencja nie dała rezultatów, Niemcy, w momencie, gdy się poczują dość silne, by przeciwstawić się Europie „...sprowokują zgodnie z uświęconą tradycją, zajścia dyplomatyczne, niezbędne do wytworzenia świętego zespolenia Niemców przeciw zagranicy".

Le Matin 3.X. donosi z Berlina, że podczas gdy „attachés" wojskowi państw obcych byli obecni na nieciekawych i mało ważnych manewrach w Saksonji — w Turyngji odbywały się olbrzymie manewry w obecności Hitlera, ministra Reichswehr'y i specjalistów wojskowych niemieckich. Dziennik podkreśla obawę hitlerowców przed pokazaniem przedstawicielom obcych armij postępów, poczynionych przez Reichswehr'ę i udoskonaleń technicznych w uzbrojeniu i wyekwipowaniu żołnierzy niemieckich.

Le Journal 29.IX. (w art. wst.) ocenia sceptycznie pacyfistyczne deklaracje Niemców. Dziennik przypomina zarządzenie Goering'a, polecające wszystkim urzędnikom posiadanie książki Hitlera „Mein Kampf", zawierającej właściwą doktrynę narod.-socjalizmu. Dziennik przytacza dwa poglądy Hitlera na politykę zagraniczną Niemiec, z których wypływa, że Niemcy nie ograniczają się w swoich postulatach terytorjalno - rasowych do granic z przed roku 1914 i że mają zamiar wszelkiemi siłami zwalczać hegemonję Francji, — „śmiertelnego wroga". Deklaracje te nie bardzo są zgodne z ostatnim komunikatem prasy berlińskiej, zaprzeczającym pogłoskom, jakoby Niemcy myślały o przyłączeniu części Szwajcarji, Holandji, Belgji i Danji. Autor, zaznaczając, że powyższy opis nie obejmuje ani Francji ani Polski ironizuje: „Czyż pominięcie to ma dowodzić, że Niemcy rezerwują Francji i Polsce specjalne miejsce w organizacji przyszłego, pomyślanego przez Hitlera, pokoju?"

Slovenska Pravda 1.X. pisze, że Towarzystwa przyjaciół narodu serbo - łużyckiego z Polski, Czechosłowacji, Francji i Jugosławji przesłały Lidze Narodów memorjał w sprawie ucisku Serbów łużyckich przez Niemców. Pismo podaje wiadomość o wezwaniu przez władze niemieckie przedstawicieli serbo - łużyckich, od których zażądano, aby ślubowali wierność rządowi, który dąży do zniszczenia ich narodu.

Le Temps 3.X. donosi za Sonn und Montag-Zeitung", że zniknięcie Goering'a z widowni politycznej tłumaczy się kuracją jego przeciwko zatruciu morfiną. Goering odbywa leczenie w sanatorjum; podobno choruje on i na manję prześladowczą i drży wciąż na myśl o zamachu.

OBRADY GENEWSKIE.

Völkischer Beobachter 3.X. pisze, że w komisji politycznej Zgromadzenia Ligi Narodów poruszono sprawę żydowską w dyskusji nad sprawozdaniem z mandatów kolonjalnych. Głównymi mówcami byli. min. Benesz i delegat polski Raczyński, którzy zwracali się do Anglików, aby najszerzej otwarli bramy Palestyny dla przyjazdu Żydów. Obaj ci delegaci dali wyraźnie poznać, że nie tyle kierują się względami humanitarnemi, ile egoistycznemi, gdyż chcieliby, aby ci Żydzi, którzy schronili się w Czechach i w Polsce a wraz z nimi inni najrychlej odjechali do Palestyny. Dziennik zaznacza, że w ten sposób okazuje się, iż nie chodzi tutaj tylko o wyłącznie niemiecką sprawę, lecz o międzynarodową.

WŁOSKI PROJEKT NADDUNAJSKI. MAŁA ENTENTA. PAŃSTWA BAŁKAŃSKIE.

Germania 3.X. w koresp. z Genewy pisze, że włoskie memorandum w sprawie Europy środkowej zawiera szereg zaleceń wyłącznie gospodarczej natury, które opierają się głównie na uchwałach, powziętych w Stresa. Treść tych zaleceń naogół odpowiada stanowisku, jakie Niemcy zajęły tak w Genewie jak i w Lozannie. Co się tyczy praktycznego zastosowania projektu włoskiego, proponują Włosi rozpoczęcie rokowań, w których wzięliby udział sygnatarjusze paktu czterech i państwa naddunajskie. Nie jest jednak rzeczą wiadomą — pisze koresp. — które państwa nazywają Włosi naddunajskiemi.

Deutsche Allg. Ztg. 4.IX. pisze, że prasa turecka podkreśla, iż dla Turcji nie przedstawia interesu przystąpienie do bloku Małej Ententy. Dziennik zaznacza, że oświadczenia Venizelosa w tej sprawie są powściągliwe i również ujemnie działają na wygórowane oczekiwania co do Lokarna bałkańskiego. Turcja zmierza do utworzenia bloku państw morza Czarnego i dlatego chce ku sobie przyciągnąć odo-

terenu Ukrainy. Redakcja pisma zamierza w następnym numerze podać bliższe szczegóły w tej sprawie.

Lietuvos Aidas (.A. donosi, że w dniu 9 października (rocznica „zaboty wileńskiej") o godz. 12 w południe będzie ogłoszona na całej Litwie minuta powszechnej ciszy.

ZAGADNIENIA POLITYCZNE

Francji i Polsce specjalne miejsce w organizacji przyszłego, postulowanego przez Hitlera, pokoju.

Slovenski Tjednik (.A. pisze, że Robotnicza przyjaźń narodu serbo - horwackiego z Polską, Czechosłowacją, Francją i Jugosławją przesłały listy Narodów należących w sprawie mordu Serbów łużyckich przez Niemców. Pismo podaje wiadomość o wywozie przez władze niemieckie przedstawicieli społeczeństwa, od których żądano, aby składali wyznanie rządowi, który dąży do zniszczenia ich narodu.

Le Temps (.A. donosi za Sunday Montag Zeitung, że ambitne Goeringa z władzami politycznej [illegible] się przez [illegible] zatrwała morlne. Goering odmówił [illegible] w sanatorjum pobliżu [illegible] [illegible] na własne [illegible] i [illegible] na bliższe zakończenie.

OBRADY GENEWSKIE

Polskie Pisma (.A. pisze, że w komisji politycznej Zgromadzenia Ligi Narodów poruszono sprawę żydowską w dyskusji nad sprawozdaniem z mandatów kolonjalnych. Głównymi mówcami byli min. Beneš i delegat polski Raczyński, którzy zwracali się do Anglików, aby najszerzej otworzyli bramy Palestyny dla przybyszów Żydów. Obaj ci delegaci dali wyraźnie poznać, że nie tyle kierują się względami humanitarnemi, ile egoistycznemi, gdyż chcieliby, aby ci Żydzi, którzy schronili się w Czechach i w Polsce a wraz z nimi jeszcze niektórzy, odjechali do Palestyny. Dziennik zaznacza, że w ten sposób okazuje się, iż nie chodzi tutaj tylko o wyłącznie niemiecką sprawę, lecz o międzynarodową.

WŁOSKI PROJEKT NADDUNAJSKI MAŁA ENTENTA PAŃSTWA BAŁKAŃSKIE

Corriere (.A. w liście z Genewy pisze, że włoskie nieporozumienia w sprawie Europy środkowej zawiera szereg zaleceń wskazujących gospodarczej natury, które opierają się głównie na uchwałach powziętych w Stresie. Treść tych zaleceń należy odpowiednio zrozumieć, iż Niemcy zajęły tak w Genewie jak i w Lozannie. Co się tyczy praktycznego zastosowania projektu włoskiego, proponuje Włosi rozpoczęcie rokowań, w których wzięłyby udział sygnatariusze paktu rzymskiego i państwa naddunajskie. Nie jest jednak rzeczą wiadomą — pisze korespondent — które państwa nazywają Włosi naddunajskiemi.

Deutsche Allg. Ztg. (.A. pisze, że prasa turecka podkreśla, iż dla Turcji nie przedstawia interesu przystąpienie do bloku Małej Ententy. Dziennik zaznacza, że oświadczenia Venizelosa w tej sprawie powstrzymały i również [illegible] działania na wyjątkowe oczekiwania co do kłopotu bałkańskiego. Turcja zmierza do utworzenia bloku państw morza Czarnego i dlatego chce ku sobie przyciągnąć odo-

których konferencji wygłoszonego prof. dr. Fryderyka Lamessa pt. „Niemcy i Wschód", w którym wyłożone w planie elementy niemieckiej na wschodzie. Europy. W sprawozdaniu tem — według dziennika — jest mowa także o zajęciu Litwy i państw bałtyckich i ich kolonizacji, poza tem o planach zajęcia Polski i stwo-

SYTUACJA POLITYCZNA I POLITYKA ZAGRANICZNA NIEMIEC

Le Petit Parisien (.A. (w art. Charles Rousset) podając poglądy sfery politycznej amerykańskiej na położenie [illegible] Niemiec, [illegible] dawne niemieckie plan inwazji do Francji poprzez jej terytorjum, ma jednak również ograniczone materjalne możliwości Rzeszy. Niemcy bezwzględnie prowadzą propagandę swoją i rozwijają w sposób centralnie „duchu odwetu". Jeśli chodzi o rozwój materjalny środków wojennych, to i tu Niemcy czynią wielkie wysiłki szczególnie w zakładach [illegible] [illegible] sprzętu wojennego, gdzie [illegible] [illegible] w przyszłości wynosić 150.000 obywateli [illegible] w fabrykach [illegible] i [illegible] — Goebbels zaznaczając się [illegible] przez nim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] które na kilka lat zmusić [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gotowość niemieckiej sprzeczność pracy [illegible] przez Führer'a wywrzeć kraju [illegible] Goebbels'a na forum międzynarodowem. „Od konferencji rozbrojeniowej zależy, pisze autor, czy taktyka zyskania na czasie [illegible] się Niemcom". Żadnej konferencji nie [illegible] rezultatów Niemcy, w momencie, gdy ich potęga będzie tak przeświadczona, że Europa, [illegible] [illegible] i [illegible] tradycja, [illegible] dyplomatycznie, niezbędne do wytworzenia Świętego zespolenia Niemców [illegible].

Le Matin (.A. donosi z Berlina, że podczas gdy „attachés" wojskowi państw obcych byli obecni na niedziałowych i mało ważnych manewrach w Saksonji — w Turyngji odbywały się ćwiczenia manewry w obecności Hitlera, generała Reichenau'a i specjalistów wojskowych niemieckich. Dziennik podkreśla obawy hitlerowców przed pokazaniem przedstawicielom obcych armji postępów, poczynionych przez Reichswehrę i udoskonaleń technicznych w uzbrojeniu i wyekwipowaniu żołnierzy niemieckich.

Le Journal (.A. (w art. wst.) ocenia sceptycznie pacyfistyczne deklaracje Niemców. Dziennik przypomina zarządzenie Goering'a, polecające wszystkim urzędnikom posiadanie książki Hitlera „Mein Kampf", zawierającej właściwą doktrynę narodowo-socjalizmu. Dziennik przytacza dwa poglądy Hitlera na politykę zagraniczną Niemiec, z których wypływa, że Niemcy nie wyrzekają się w swoich postulatach terytorjalnych nowych do granic z przed roku 1914 i że mają zamiar wszelkiemi siłami zwalczać hegemonię Francji — „śmiertelnego wroga". Deklaracje te nie licują z zapowiedziami [illegible] przez [illegible] [illegible] pogłoskom, jakoby Niemcy mówiły o przyłączeniu części Czechosłowacji, Holandji, Belgji i Danji. Autor zaznacza, że powyższy opis nie obejmuje ani Francji ani Polski [illegible] „Czyż [illegible] to na [illegible] że Niemcy rezerwują

sobnioną silnie Bułgarję. Turcja bowiem ma nadzieję, że stworzenie takiego bloku ułatwiłoby jej ponowne objęcie władzy nad Dardanelami. Dziennik podnosi, że w obecnej chwili nie można przewidzieć, o ile tego rodzaju dążenia dałyby się urzeczywistnić przy obecnym stanie sprawy rozbrojenia.

České Slovo 3.X. pisze, że nie ulega wątpliwości, iż włoski projekt gospodarczej współpracy w obszarze naddunajskim jest poważnym atakiem na Małą Ententę i to w chwili, gdy jej przedstawiciele manifestowali stanowczą wolę pogłębienia wzajemnych stosunków i rozbudowania ich szczególnie w dziedzinie gospodarczej. O ile oświadczenie premjera Goemboesa, skierowane wyraźnie przeciw dążeniom Włoch i Niemiec do hegemonji w Europie środkowej może Mała Ententa podpisać obu rękoma, o tyle takie łączenie spraw politycznych z gospodarczemi, jak to czyni ostatni projekt włoski, jest wprost nie do pomyślenia. Projekt ten zmierza tylko do wprowadzenia włosko-niemieckiego monopolu wywozowego z wyraźnem pominięciem Czechosłowacji.

Prager Presse 3.X. pisze, że podróż króla Aleksandra po Bałkanie stanowi do pewnego stopnia przedłużenie konferencji w Sinaia. W komunikacie z tej konferencji nie wspomniano o rozmowach na temat położenia na Bałkanie, ponieważ obecnie odbywają się ważne rokowania i przedwczesną rzeczą byłoby uprzedzanie ich wyników. Podróż króla Aleksandra i jego rozmowy tworzą w szeregu ostatnich wypadków i rokowań główną oś, opierającą się na tradycyjnej linji jugosłowiańskiej polityki zagranicznej, której celem jest ostateczna konsolidacja pokoju na Bałkanie.

WŁOCHY A NIEMCY.

Le Matin 3.X. donosi z Rzymu w związku z pobytem w Rzymie niemieckiego podsekretarza stanu Feder'a, o niezadowoleniu we włoskich sferach gospodarczych z traktatu handlowego włosko - niemieckiego, zawartego w 1925 r. i mogącego być wypowiedzianym na 6 miesięcy. Niemcy bowiem zwiększyli swój przemysł sztucznego jedwabiu, który był jednym z głównych przedmiotów wywozowych z Włoch. Podobno nawet czynny bilans handlowy niemiecki za ostatnie 3 lata jest osiągnięty kosztem gospodarki włoskiej. W niektórych kołach mówi się o wypowiedzeniu przez Włochy tego traktatu.

SYTUACJA POLITYCZNA W CZECHOSŁOWACJI.

Slovenska Prawda 1.X. podaje wiadomość o zawieszeniu tygodnika „Slovak - tyżdennik" i podnosi, że władze policyjne motywują to tem, iż przez to nowe wydawnictwo partja Hlinki chciała obejść rozporządzenie o zawieszeniu dziennika „Slovak". Pismo wskazuje na te praktyki policji jako na niespodziankę; nie wpłynie to na zaniechanie walk „o zwycięstwo prawdy słowackiej".

Pismo podaje na czele numeru kilkanaście wyjątków z pism prez. T. G. Massaryka o prawach każdego narodu do niezależnego bytu.

PAŃSTWA BAŁTYCKIE.

Siegodnia 2.X. donosi z Tallina o przybyciu 4 angielskich parlamentarzystów, odbywających podróż po krajach bałtyckich.

Lietuvos Žinios 30.IX. przypominając druzgocącą recenzję Nowakasa ostatniej książki Woldemarasa z „Lietuvos Aidas", informuje, że Woldemaras nadesłał do redakcji „Lietuvos Aidas" wyjaśnienia, których jednak pismo nie chce zamieścić. Woldemaras wobec tego zagroził, że w drodze sądowej zażąda zamieszczenia swej odpowiedzi.

Lietuvos Aidas 29.IX. informuje, iż w bież. semestrze akademickim na uniwersytecie kowieńskim zostały wprowadzone dla prawników wykłady kłajpedzkiego prawa cywilnego. Katedrę tego prawa objął prof. Sokołowski.

Rytas 30.IX. donosi, że w związku z ożywieniem stosunków handlowych między Anglją a Litwą Kowieńską, Izba przemysłowo-handlowa poczyniła przygotowania do założenia litewsko - angielskiej Izby Handlowej. Izba wypowiedziała się za tem, by w przyszłości Litwa rozszerzała swe stosunki handlowe przedewszystkiem z Anglją. Proponowana przez niektórych członków Izby bliższa współpraca gospodarcza Litwy z Łotwą i państwami bałtyckiemi spotkała się z ostrą krytyką, głównie ze strony Łapenasa i Wosylusa, którzy zarzucali Łotyszom propolską orjentację.

Z. S. R. R. A PAŃSTWA AZJATYCKIE.

Prawda 2.X. donosi o podporządkowaniu nowozbudowanej kolei na Korei Północnej zarządowi kolei południowo - mandżurskiej. W komentarzu redakcyjnym, którym zaopatruje powyższą wiadomość, dziennik stwierdza, że nowa kolej ma cel wybitnie strategiczny. Skraca ona o połowę drogę, którą przebywają transporty wojsk z Japonji do Mandżurji.

Prawda 2.X. podaje w depeszy z Tokio o skazaniu przez sądy japońskie sprawcy zamachu na szefa handlowej misji sowieckiej w Tokio Koczetowa, na sześciomiesięczne więzienie z zawieszeniem kary. Przestępstwo skazanego zostało zakwalifikowane, jako „wtargnięcie do cudzego domu". Dziennik dopatruje się w tym fakcie objawu stronniczości sądów japońskich.

Prawda 2.X. podaje szczegóły wizyty Karachana w Persji. W jednem ze swych przemówień Karachan oświadczył, że ZSRR. zalicza się do najpewniejszych przyjaciół Persji, co wynika zarówno z samej natury władzy sowieckiej, jak z prowadzonej przez nią polityki narodowościowej, oraz z jej polityki w stosunku do państw azjatyckich.

RÓŻNE.

Prawda 2.X. podkreśla w depeszy z Warszawy żywe zainteresowanie, jakie wzbudził w prasie i opinji polskiej lot sowiecki do stratosfery.

Politika 30.IX. podaje wiadomość o pierwszej międzynarodowej wystawie grafiki w Warszawie i podnosi, że udział wzięło 23 narodów, przyczem drzeworytnicy jugosłowiańscy korzystnie się wyróżniają.

Drukarnia „Kadra". Warszawa. Długa 50. Telefon 11-86-30

Drukowano na prawach rękopisu